

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр БОЛІВКО
31 "серпня" 2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Конфліктологія та теорія переговорів у міжнародних відносинах

рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____

галузь знань _____ 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)

спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії
освітня програма «Міжнародні відносини»

(шифр і назва)

спеціалізація _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу _____

2022 /2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
протокол № 1 "30" серпня 2022 р.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: професор кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки, д. політ. н. Комарова Т.Г.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Протокол № 1 від "26" серпня 2022 року

Завідувач кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки

Людмила НОВІКОВА
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини»

Гарант освітньо-професійної програми

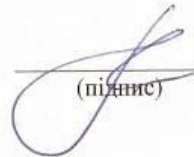

Євгенія СОЛОВИХ
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол № 1 від "29" серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА – БЕРЕНДА
(підпис) (ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Конфліктологія та теорія переговорів у міжнародних відносинах**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» підготовки бакалаврів за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: сформувати у здобувачів знання про теоретико-методологічні та практичні інструменти розв'язання конфліктів, сутність переговорного процесу в міжнародних відносинах, а також уявлення про стратегію та тактику переговорного процесу.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК 14 – здатність працювати в команді;

ЗК 17 – здатність формувати та демонструвати лідерські якості;

- формування наступних фахових компетентностей:

СК 2 – здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному;

СК 3 – здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях;

СК 4 – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень;

СК 12 – здатність до здійснення комунікації та інформаційно-аналітичної діяльності у сфері міжнародних відносин (українською та іноземними мовами);

СК17 – здатність обґрунтовувати доцільність застосування дипломатичних методів вирішення проблем, завдань, конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>За вибором</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
3-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
72 год.	год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

PH 02 – знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів;

PH 05 – знати природу та механізми міжнародних комунікацій;

PH 08 – знати сутність та особливості зв'язків з громадськістю та сучасних PR-технологій у міжнародних відносинах;

PH 23 – вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору;

PH25 – вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Конфліктологія як наукова система знань

Тема 1. Конфліктологія як комплексна система знань

Об'єкт, предмет і завдання конфліктології. Об'єктивні передумови формування конфліктології як науки. Конфлікт як об'єкт вивчення конфліктології. Суперечливість суспільства і конфліктогенний характер суспільних відносин. Різноманітність форм відображення конфліктів у суспільній та індивідуальній свідомості демократичних і тоталітарних режимів. Розвиток теорії і практики прогнозування, дозволу і попередження соціальних конфліктів. Конфліктологія як наукова система знань про причини виникнення, закономірності розвитку і способах врегулювання конфліктів.

Тема 2. Історія становлення і розвитку конфліктології

Ранні уявлення про конфлікти. Уявлення про конфлікти в античній філософії. Конфліктологічні ідеї в середні віки. Уявлення про конфлікти в епоху Відродження. Конфліктологічні ідеї Нового часу. Теорії конфлікту на межі 19-20 ст. Аналіз конфліктів в роботах представників німецької класичної філософії. Соціальний дарвінізм про конфлікти. Уявлення про конфлікти в концепціях Е. Дюркгейма, К. Маркса, Г. Зіммеля, Р. Дарендорфа, Т. Парсонса. Концепція «позитивно функціонального конфлікту» Л. Козера. Сучасні уявлення про конфлікт. Функціональна (рівноважна) модель суспільства. Конфліктна модель суспільства.

Тема 3. Особливість та структура конфлікту

Визначення структури конфлікту як різновиду важкої ситуації. Учасники конфлікту (прямі і непрямі) - ініціатори, провокатори, організатори, союзники, посередники, пособники, жертви. Об'єкт і предмет конфлікту, їх характеристика. Ресурси конфліктуючих сторін - сила, багатство, знання, статус, влада. Навколишнє середовище конфлікту - природна і соціальна. Психологічні складові конфлікту: мотиви сторін і конфліктну поведінку. Особливості сприйняття конфліктної ситуації. Напрямки спотворення мотивів і характеру конфліктної ситуації.

Тема 4. Типологія конфліктів

Проблема класифікації конфліктів. Розрізнення конфліктів на особистісні (внутрішньоособистісні та міжособистісні) і суспільні (внутрішньокolleктивні, соціально-групові, міжнаціональні, цивільні, міждержавні, регіональні, між коаліціями держав, континентальні). Розрізнення конфліктів за характером суб'єктів (учасників), за ступенем

тривалості і напруженості, за різними джерелами і причинами виникнення, за соціальними наслідками, за способами і формами врегулювання.

Тема 5. Основні засоби розв'язання конфліктів

Основні критерії, форми і фактори завершення конфліктів. Основні форми завершення конфлікту: розв'язання, урегулювання, згасання, усунення, ліквідація сторін, перехід в інший стан. Об'єктивні умови і суб'єктивні чинники вирішення конфліктів. Основні чинники вирішення конфлікту: час, третя сторона, своєчасність, рівновага сил, культура, єдність цінностей, практичний досвід. Основні етапи вирішення конфліктів: аналітичний, прогнозування варіантів вирішення, визначення критеріїв дозволу, планомірність взаємних дій, контроль ефективності дій і аналіз допущених помилок.

Розділ 2. Теоретико-методологічне вивчення переговорного процесу

Тема 6. Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів в міжнародних відносинах

Становлення переговорної практики. Загальна стратегія і моделі ведення переговорів. Психологічні механізми переговорного процесу. Етапи переговорного процесу. Психологічний підхід до процесу переговорів. Методи вирішення конфліктів. Інтегративне рішення в конфлікті. Метод принципів переговорів (Р. Фішер, У. Юрі). Основні правила ведення «принципових переговорів». Стратегії залучення протилежної сторони в переговори

Тема 7. Стили ведення переговорів

Важливості врахування національних та регіональних особливостей при веденні переговорів. Особливості національного стилю ведення переговорів представниками різних регіонів і країн. Пастки при веденні переговорів з представниками інших країн.

Тема 8. Психологічна складова переговорного процесу

Основи сприйняття протилежної сторони. Схильність до неї. Класифікація стереотипів. Ефект ореолу. Суть когнітивних упереджень. Психологічні феномени «ескалація зобов'язань» і «прокляття переможця». «Ефект вкладу» і реактивна девальвація. Роль комунікації в переговорах. Активне і пасивне слухання. Настрій і емоції на переговорах.

Тема 9. Підготовка до ведення міжнародних переговорів

Стратегічне, тактичне та адміністративне планування переговорів. Базові стратегії переговорів: стратегія торгу; стратегія спільного з партнером пошуку вирішення проблеми. Г. Нікольсон про переговори «воїнів» і «крамарів». Формула Демосфена «зброя переговорників - слова і сприятливі можливості». Власне підготовка до переговорів. Переговори про переговори. Організаційні аспекти підготовки до переговорів.

Тема 10. Структура переговорного процесу

Елементи переговорів. Предмет переговорів. Інтереси та цілі сторін. Стандарти прийняття рішень. Зобов'язання учасників переговорів. Контроль за виконанням рішень. Санкції. Основні стадії ділових переговорів: вступ, виклад інформації, аргументація, нейтралізація заперечень і зауважень, підведення підсумків, прийняття рішення.

Тема 11. Стратегія і тактика переговорного процесу

Стратегії ведення переговорів як продовження боротьби або як процес вирішення проблеми спільними зусиллями. Дві основні стратегії - позиційний торг і спільний процес

розв'язання проблеми. Стратегія «виграш - програш», «виграш - виграш», «програш - виграш», «програш - програш». Тактичні прийоми на переговорах.

Тема 12. Динаміка переговорного процесу

Етапи ведення переговорів і способи подачі позиції. Фази переговорного процесу. Система дій на стадії підготовки ділових переговорів. Визначення переговорної концепції. Визначення часу. Просторова організація.

Тема 13. Посередництво в конфлікті та переговорному процесі.

Форми участі третьої сторони у врегулюванні конфліктів. Арбітраж, обов'язковий арбітраж, посередництво, «посередництво / арбітраж». Види і форми посередництва. Стратегії і техніки посередництва. Вимоги до посередника. Функції посередника. Етапи посередництва.

Розділ 3. Конфлікти сучасного світу

Тема 14. Політичні конфлікти

Політичні конфлікти та їх особливості. Структура політичного конфлікту. Типологія політичних конфліктів. Види політичних конфліктів: конфлікти цінностей і конфлікти інтересів. Політичні конфлікти в тоталітарних і демократичних системах. Революція як різновид політичних конфліктів.

Тема 15. Етнонаціональні конфлікти

Сутність і причини етнонаціональних конфліктів. Структура, типологія, динаміка етнонаціональних конфліктів. Схема розгортання етнополітичного конфлікту. Етнічний та регіональний сепаратизм. Особливості врегулювання етнополітичних конфліктів. Основні риси сучасних етнонаціональних конфліктів. Шляхи розв'язання та управління етнонаціональними конфліктами в сучасному світі.

Тема 16. Міжнародні конфлікти

Поняття та основні підходи до вивчення міжнародних конфліктів. Типологія міжнародних конфліктів. Теорії дослідження міжнародних конфліктів. Складові та функції міжнародних конфліктів. Фази міжнародного конфлікту. Сучасні «гібридні війни». Шляхи врегулювання міжнародних конфліктів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		го	л	п	лаб.	інд.		с.р.	л	п	лаб.	інд.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Конфліктологія як наукова система знань												
Тема 1. Конфліктологія як комплексна система знань	7	2				3						

Тема 2. Історія становлення і розвитку конфліктології.	8	2				7							
Тема 3. Особливість та структура конфлікту	7	2	1			3							
Тема 4. Типологія конфліктів	8	2				4							
Тема 5. Основні засоби розв'язання конфліктів	7	2	1			4							
Разом за розділом 1	38	10	2			21							
Розділ 2. Теоретико-методологічне вивчення переговорного процесу													
Тема 6. Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів в міжнародних відносинах	8	2	1			4							
Тема 7. Стили ведення переговорів	7	2	1			4							
Тема 8. Психологічна складова переговорного процесу	7	2	1			4							
Тема 9. Підготовка до ведення міжнародних переговорів	7	2	1			4							
Тема 10. Структура переговорного процесу	7	2	1			4							
Тема 11. Стратегія і тактика переговорного процесу	7	2	1			4							
Тема 12. Динаміка переговорного процесу	7	2	1			4							
Тема 13. Посередництво в конфлікті та переговорному процесі.	8	2	1			5							
Разом за розділом 2	58	16	8			33							
Розділ 3. Конфлікти сучасного світу													
Тема 14. Політичні конфлікти	8	2	2			6							
Тема 15. Етнонаціональні конфлікти	8	2	2			6							
Тема 16. Міжнародні конфлікти	8	2	2			6							
Разом за розділом 3	24	6	6			18							
Усього годин	120	32	16			72							

Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливість та структура конфлікту	1
2	Основні засоби розв'язання конфліктів	1
3	Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів в міжнародних відносинах	1
4	Стили ведення переговорів	1
5	Психологічна складова переговорного процесу	1
6	Підготовка до ведення міжнародних переговорів	1
7	Структура переговорного процесу	1
8	Стратегія і тактика переговорного процесу	1
9	Динаміка переговорного процесу	1

10	Посередництво в конфлікті та переговорному процесі.	1
11	Політичні конфлікти	2
12	Етнонаціональні конфлікти	2
13	Міжнародні конфлікти	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Конфліктологія як комплексна система знань <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	3
2	Історія становлення і розвитку конфліктології. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань, написати есе за темою.	7
3	Особливість та структура конфлікту <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	3
4	Типологія конфліктів <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати доповідь (презентацію) за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
5	Основні засоби розв'язання конфліктів <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати доповідь (презентацію) за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
6	Переговорний процес як спосіб вирішення конфліктів в міжнародних відносинах. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань, написати есе за темою на вибір.	4
7	Стили ведення переговорів <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
8	Психологічна складова переговорного процесу <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати доповідь (презентацію) за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
9	Підготовка до ведення міжнародних переговорів <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
10	Структура переговорного процесу <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
11	Стратегія і тактика переговорного процесу <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу	4

	з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	
12	Динаміка переговорного процесу <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	4
13	Посередництво в конфлікті та переговорному процесі. <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати доповідь (презентацію) за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань.	5
14	Політичні конфлікти <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань, ознайомитися та проаналізувати кейс.	6
15	Етнонаціональні конфлікти <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань, ознайомитися та проаналізувати кейс.	6
16	Міжнародні конфлікти <i>Завдання:</i> розглянути лекційний матеріал та наукову літературу з цієї теми, підготувати інформаційні повідомлення за питаннями теми практичного заняття, відповісти на запитання для контролю знань, ознайомитися та проаналізувати кейс.	6
	Разом	72

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

7. Методи навчання

Матриця відповідності освітнього компонента **ВБ 1.12. «Конфліктологія та теорія переговорів у міжнародних відносинах»**, методів навчання та форм оцінювання, які використовуються, програмним результатам навчання, визначеним освітньо-професійною програмою «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації».

Результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
РН 02 – знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів	пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, евристичний навчальна дискусія, дослідницький метод, пояснювальний метод	усне опитування на практичних заняттях; оцінювання: виступів на практичних заняттях, презентацій, написання есе, аналіз кейсів, письмова екзаменаційна робота
РН 05 – знати природу та механізми міжнародних комунікацій		
РН 08 – знати сутність та особливості зв'язків з громадськістю та сучасних PR-технологій у міжнародних відносинах		

РН 23 – вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору	
РН 25 – вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору	

8. Методи контролю

При вивченні дисципліни застосовуються поточний та підсумковий семестровий форми контролю. Також, передбачено обов'язковий контроль засвоєння навчального матеріалу дисципліни, віднесеного на самостійну роботу.

Поточний контроль (засвоєння окремих тем) проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях, у формі виступів здобувачів з доповідями при обговоренні навчальних питань на практичних заняттях, есе та аналізу кейсів.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень здобувача. Він проводиться у письмовій формі у вигляді екзаменаційної роботи (за чотирирівневою шкалою оцінювання). Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком навчального процесу, а обсяг навчального матеріалу, який виноситься на підсумковий семестровий контроль, визначається робочою програмою дисципліни.

Сумарна кількість рейтингових балів за вивчення дисципліни за семестр розраховується як сума балів, отриманих за результатами поточного контролю та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Максимальна сума балів за семестр складає 100 балів.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії обставин непереможної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти іспит в письмовій формі (підготовка екзаменаційного есе, за яке максимально можна отримати 40 балів) дистанційно на платформі Google meet, Google classroom.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання																екз ам ен	сума		
Розділ 1					Розділ 2								Розділ 3					Ін д. за вд ан ня	Разо м
T	T	T	T	T	T	T	T	T	T1	T1	T1	T1	T1	T1	T1	-	60		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6				
4	4	4	4	4	4	3	4	4	3	3	3	4	4	4	4				

T1, T2 ... – теми розділів.

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі виступів здобувачів, написання есе та тестового контролю із заздалегідь визначених питань.

Критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає систематичність їх відвідування, здатність здобувача засвоювати категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, рівень знань за результатами опитування на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем у цілому чи окремих питань.

За виступ на практичному занятті здобувач може отримати від 1 (доповнення, уточнення після відповіді або виступу іншого здобувача) до 5 (розгорнутий аналіз питання із залученням даних наукових статей, монографій, статистичних даних, схем, тощо) балів.

Загальна максимальна сума балів за роботу в семестрі складає **60** балів.

Критерії оцінювання роботи протягом семестру

Методи	Критерії оцінювання	Система оцінювання, бали
Усне опитування / навчальна дискусія за питаннями практичного заняття	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння повного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки	2
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація засвоєння повного обсягу матеріалу теми, ознайомлення із запропонованими джерелами, уміння робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок.	1
Тестування	За кожною темою, де передбачено тестування, пропонується 10 тестових питань закритого типу з однією правильною відповіддю. Правильна відповідь на 1 питання оцінюється в 0,1 бала.	0,1–1
Дискусія	Висока активність здобувача на практичному занятті, демонстрація ознайомлення із запропонованим матеріалом, уміння мислити аналітично, формувати та виражати своє ставлення до предмета дискусії, робити висновки.	2
	Активність здобувача на практичному занятті, демонстрація ознайомлення із запропонованим матеріалом, уміння мислити аналітично, формувати та виражати своє ставлення до предмета дискусії, робити висновки, але здобувач припустився окремих помилок.	1
Підготовка та захист презентацій доповідей	Змістовна відповідність презентації доповіді запропонованій темі та її повне розкриття, формальна відповідність методичним рекомендаціям до підготовки презентацій доповідей. Демонстрація засвоєння знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті презентації доповіді, вміння робити висновки,	2

	обґрунтувати власну позицію.	
	Змістовна відповідність презентації доповіді запропонованій темі та її розкриття, окремі вади формальної відповідності методичним рекомендаціям до підготовки презентацій доповідей демонстрація засвоєння знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті презентації доповіді, вміння робити висновки.	1
Виконання та захист творчого завдання (есе)	Змістовна відповідність есе обраній темі та її повне розкриття, формальна відповідність методичним рекомендаціям до підготовки есе демонстрація систематизованих та глибоких знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті есе, вміння грамотно інтерпретувати одержані результати на рівні творчого використання, вміння робити висновки, демонстрація ознайомлення із запропонованими джерелами.	3
	Змістовна відповідність есе обраній темі та її розкриття, окремі несуттєві вади формальної відповідності методичним рекомендаціям до підготовки есе демонстрація систематизованих знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті есе, вміння грамотно інтерпретувати одержані результати на рівні творчого використання, вміння робити висновки, демонстрація ознайомлення із окремими запропонованими джерелами.	2
	Змістовна відповідність есе обраній темі та її неповне розкриття, окремі суттєві вади формальної відповідності методичним рекомендаціям до підготовки есе демонстрація знань програмного матеріалу та умінь їх застосовувати на практиці при виконанні та захисті есе, вміння інтерпретувати одержані результати на рівні творчого використання, вміння робити висновки, демонстрація ознайомлення із окремими запропонованими джерелами.	1
Підсумковий контроль	Здобувач цілком і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	35-40
	Здобувач достатньо повно і всебічно розкрив усі питання, вільно оперує термінологією і поняттями, демонструє знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідних питань і може аргументовано її доводити.	29-34
	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, але спостерігаються деякі упущення при відповіді на питання, обґрунтування неточні. Не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами.	18-28
	Здобувач розкрив питання у загальних рисах, розуміє їхню сутність, намагається робити висновки, але при цьому слабо орієнтується в джерелах, припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно.	10-17

	Здобувач не в змозі дати відповідь на поставлені запитання, або відповідь не правильна, не розуміє суть питання. Не ознайомлений з джерелами. Не може зробити висновків.	0-9

Максимальна сума балів за екзамен складає **40**.

Відповідно, максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає **100** балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Авксентьева (Комарова) Т. Г. Політика і влада в інформаційну епоху: український контекст (моногр.) -Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. 324 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Глобальні проблеми сучасності» для студентів усіх спеціальностей / Упоряд.: Т. Г. Комарова, Л. А. Тихонова. Харків: ХНУРЕ, 2020. 76с.
3. Штанько В.І., Тихонова Л.А., Комарова Т.Г. та ін. Глобальні виклики в цифрову епоху: вектори філософського осмислення. Монографія / Харків: ХНУРЕ, 2019. 184 с.
4. Чигрін В.І., Сичова Т.Г. (Комарова). Українське суспільство в пошуках стабільності політичного життя: Навч. посібник. Харків: ХІБМ, 1999. 138с.
5. Авксентьева Т. Г. (Комарова), Тихонова Л. А. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Політичні проблеми сучасного суспільства». Х.:ХНУРЕ, 2016. 28 с.
6. Головатий М. Ф. Політична психологія: підручник / М. Ф. Головатий. - 2-е вид. - Київ : Центр учбової літератури, 2017. - 399 с.
7. Конфліктологія : навчальний посібник / за ред. Г. В. Гребенькова. Львів : Магнолія, 2018. - 228 с.
8. Луцишин, Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 199 с.
9. Негрей М. В. Теорія прийняття рішення: навчальний посібник / М. В. Негрей, К. Л. Тужик. - Київ : Центр учбової літератури, 2018. - 271 с.
10. Онуфрієнко Г. С. Риторика: навчальний посібник / Г. С. Онуфрієнко. - 2-е вид., перероб. і доп. - Київ : Центр учбової літератури, 2018. - 624 с.
11. Психологія конфлікту: навчальний посібник / Л. В. Долинська, Л. П. Матяш-Заяц. - 3-е вид. - Київ : Каравела, 2016. - 303 с.

12. Тихомирова Є.Б., Постоловський С.Р. Конфліктологія та теорія переговорів: підр. / Є.Б. Тихомирова, С.Р.Постоловський. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2017. – 240 с.
13. Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 176 с.

Допоміжна література

1. Берлач А.І., Кондрюкова В.В. Конфліктологія: навч. посіб. К: «Університет «Україна», 2007. 204 с.
2. Бистрицький Є. Громадські протести в контексті державотворення / Є. Бистрицький, І. Бекешкіна, О. Білий // Філософська думка : український наук.-теорет. часопис. - 2018. -№ 1. - С. 6-46.
3. Босюк К.С. Особливості сучасних міжнародних конфліктів. Наука і молодь. Зб. наук. праць. Гуманітарна серія. 2012. №11-12. С. 103-106.
4. Ващенко І.В. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. К.: Знання, 2013. 407 с.
5. Ващенко І.В., Гиренко С.П. Конфлікти великих соціальних груп. Х.: Бурун Книга, 2005. 208 с.
6. Вирішення конфліктів : навч. посіб. / Західноукр. ресурс. центр ; [упоряд. М. Філяк]. - Львів : ЗУРЦ, 2016. – 96 с.
7. Герасимович В. А. Національний стиль як невід’ємний атрибут процесу політичних переговорів / В. А. Герасимович // Політикус. - 2016. - Вип. 2. - С. 60-62. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_2_14
8. Герасимович В. А. Особливості участі "третьої сторони" у політичному переговорному процесі / В. А. Герасимович // Гілея: науковий вісник. - 2016. - Вип. 113. - С. 336-339. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_113_87
9. Гірник А., Бобро А. Конфлікти: структура, ескалація, залагодження К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. 172 с.
10. Денисенко І.Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації. Український соціум. 2013. №3 (46). С.32-43.
11. Донбас в етнополітичному вимірі. К.: ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2014. 145 с.
12. Жарков Я.М. Інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері: Навчальний посібник. Київ: Київський університет, 2014. 390 с.
13. Зарицька В. В. Психологія конфлікту: навч. посіб. / В. В. Зарицька ; Клас. приват. ун-т. - Запоріжжя ; Одеса : Гельветика, 2019. - 379 с.
14. Захарчин Г. М. Управління конфліктами: навч. посіб. / Г. М. Захарчин, Р. О. Винничук ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - 2-ге вид., допов. - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. - 191 с.

15. Іжнін І.І. Міжнародні конфлікти (кінець XIX - перша половина XX століття): підручник / І. Іжнін, С. Пик, К. Поліщук ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. - 448 с.
16. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях / [В. Кулик та ін.] ; за ред. Володимира Кулика ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. - Київ : ІПіЕНД, 2020. – 325 с.
17. Ємельяненко Л. М. Конфліктологія [Електронний ресурс] навч. посібник / Л. М. Ємельяненко, В. М. Петюх, Л. В. Торгова, А. М. Гриненко. – Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/psychology/yemelyanenko_konfliktolohiya/index.htm.
18. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. К.: Либідь, 2009. 352 с.
19. Карлов Т. Удосконалення механізмів управління конфліктами у взаємодії органів влади та громадськості в Україні: регіональний підхід / Тимофій Карлов // Держ. упр. та місц. самоврядування : зб. наук. пр. – 2018. – Вип 3(38). – С. 69 – 74.
20. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Пер. з англ. – К.: Країна мрій, 2015. – 256 с.
21. Конглер Д. Мистецтво переконання. – К.: Книголав, 2017. – 88 с.
22. Конфліктологія : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін. ; за заг. ред. М. П. Гетьманчука] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – 343 с.
23. Конфліктологія : навч. посіб. / під ред. Л. М. Герасіна, М. П. Требін, В. Д. Воднік та ін. Х. : Право, 2012. 128 с.
24. Конфліктологія та медіація : навч. посіб. / уклад. В. І. Докаш ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : ЧНУ : Рута, 2018. – 247 с.
25. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України / Г. І. Луцишин. - Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. - 200 с.
26. Коулман П. Т. Результативний конфлікт. Невзгода - це сила, що працює на вас / Пітер Т. Коулман, Роберт Фергюсон ; пер. з англ. Інни Софієнко. - Київ : Наш Формат, 2016. - 313 с.
27. Стрельцов Є.Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів. Юридичний вісник. 2014. № 4 (33). С. 133-137
28. Партико Н. В. Психологія конфліктів: навч. посіб. / Н. В. Партико ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. - 131 с.

29. Піз А., Піз Б. Мова рухів тіла / Пер. з англ. – К.: КМ-Букс, 2017. – 416 с.
30. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 497 с.
31. Психологія соціальних і політичних конфліктів: навч. посіб. / уклад. С. С. Доскач ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2018. - 111 с.
32. Скібіцька Л. І. Конфліктологія [Електронний ресурс] : навч. посібник / Л. І Скібіцька. - Режим доступу : <http://subject.com.ua/pdf/151.html>.
33. Слюсаренко І.Ю. Проблема захисту міжнародним співтовариством культурних цінностей під час збройного конфлікту в Косово та Метохії в 1999-2004 роках / Ірина Юріївна Слюсаренко // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. Випуск 78. – К., 2013.– 2013. – С. 407-410.
34. Соціальні конфлікти. Словник-довідник / С. О. Гарькавець. - Северодонецьк : СНУ, 2020. - 120 с.
35. Спільнота в умовах воєнного конфлікту: психологічні стратегії адаптації : [колект.] монографія / [Л. М. Коробка та ін.] ; за наук. ред. канд. психол. наук Л. М. Коробки ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. - Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. – 284 с.
36. Сташук К. 17 кроків у конфлікті. Способи управління конфліктною ситуацією / К. Сташук // Управління освітою: часопис для керівників освітньої галузі. - 2017. - № 4. - С. 53-56.
37. Стрельцов Є.Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів // Юридичний вісник. - 2014. - № 4 (33). – С. 133-137.
38. Сучасний конфлікт-менеджмент: монографія / І. В. Барабанов, Т. Є. Андреева, О. О. Гетьман ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. - Харків : Панов А. М., 2019. - 200 с.
39. Теорія прийняття рішень: підручник / М. П. Бутко [та ін.] ; ред. М. П. Бутко. - Київ : Центр учбової літератури, 2018. - 356 с.
40. Фішер Р., Юрі В. Шлях до «ТАК». Як вести переговори не здаючи позицій / Пер. з англ. Р. Фішер, В. Юрі, Б. Паттон. – К.: Основи, 2016. – 220 с.
41. Цюрупа М.В. Основи конфліктології та теорії переговорів: навч. посіб. К.: Кондор, 2009. 192 с.
42. Ясна І. Пост сучасні соціальні конфлікти: спроби концептуалізації / І. Ясна // Філософська думка. - 2016. - № 4. - С. 104-117.
43. Шелест Г. До питання про продуктивність інституту посередництва в процесі мирного врегулювання міжнародних конфліктів. Дослідження світової політики: зб. наук. праць / відп. ред. Є. Є. Камінський. К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2005. Вип. 30. С. 157-166.

44. Kupfer Schneider A., Lewicki Roy J. The Past and Future Challenges of Negotiation Theory, 2016. [Електронний ресурс]. <https://core.ac.uk/download/pdf/161947489.pdf>

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Матеріали Міжнародної кризової групи, URL: <http://www.crisisgroup.org/>
2. Міжнародний інститут досліджень проблем миру (Стокгольм), URL: <http://www.sipri.org/>
3. Організація Об'єднаних Націй, URL: <http://www.un.org/ru/>
4. Організація з безпеки і співробітництва в Європі, URL: <http://www.osce.org/>

11. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Google meet проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Google meet практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 30% лекційних та практичних занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборобою відвідування ЗВО здобувачам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти екзамен у письмовій формі дистанційно на платформі Google Classroom.